
Ronde 4

Marlon Ruwette & Tamar Israël
Hogeschool Rotterdam
Contact: Marlon Ruwette
t.i.israel@hr.nl

Non-fictie lezen in leerjaar 5/groep 7 levert verbetering in spelvaardigheid op. Welke leesbevorderende activiteiten van leerkrachten primair onderwijs hangen samen met de trend in taalvaardigheid, leesattituden en leesgedrag van leerlingen?

1. Inleiding

Onderzoek toont aan dat leesmotivatie gerelateerd is aan leesgedrag en leesvaardigheid. Gemotiveerde leerlingen lezen vaker en verwerken teksten actiever (o.a. Baker & Wigfield 1999; Becker e.a. 2010; Mol & Bus 2011; Schaffner e.a. 2013; Wigfield e.a. 2016). Verschillende studies, met name uitgevoerd in het primair onderwijs, wijzen erop dat leraren die zelf enthousiaste lezers zijn, beter in staat zijn om het leesplezier (en daardoor ook de leesvaardigheid) van hun leerlingen te ondersteunen. Maar wat doen leraren in de klas? Welk gedrag laten zij zien en wat is daarvan het effect op het leren van de leerlingen?

Er zijn natuurlijk veel initiatieven van leerkrachten die zelf beschrijven hoe het in hun praktijk succesvol is verlopen en hoe iedereen een lezer wordt in hun klassen. Daarnaast is het ook van belang om kennis te verwerven over welke elementen een rol spelen bij het al dan niet tonen van bepaald gedrag, zowel door leerlingen als door leraren. Als we weten welke elementen cruciaal zijn, dan weten we aan welke knoppen we kunnen draaien om bepaald gedrag te zien.

We gaan daarvoor best kijken naar alle aspecten die het lezen behelst. Wat maakt dat iemand veel leest? Het ‘*Model of Planned Behavior*’ van Ajzen & Fishbein (1980) is hiervoor de basis. Dit model probeert te voorspellen of mensen zich iets voornemen en welke aspecten (constructen) daar een rol bij spelen. Als je je voorneemt om iets te doen, is de kans groter dat je het gaat doen, dan wanneer je je niet voorneemt om iets te doen. Dat voornemen, de intentie, wordt bepaald door een aantal constructen:

- a. hoe nuttig je het gedrag vindt (de afwas doen bijvoorbeeld);
- b. hoe leuk je het gedrag vindt (of je vindt dat afwassen erbij hoort);

- c. of je vindt dat het bij jouw taak hoort;
- d. in hoeverre er tijd en ruimte is om het gedrag goed uit te voeren.

In het vervolg hierop zijn we op zoek gegaan naar de relatie tussen wat de leerkrachten in de klas doen en wat er in het gedrag en in de houding van leerlingen verandert in een jaar. We doen dit in een project van Leerschool Rotterdam-Zuid, een samenwerking van Rotterdamse basisscholen op het Zuid, de Rotterdamse hogescholen en de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

2. Relatie tussen leerkracht- en leerlinggedrag

We zijn op zoek naar wat het effect is van verschillende leesbevorderende activiteiten van docenten op (a) de ontwikkeling van de constructen van het attitude-model '*Model of Planned Behavior*', (b) de taalvaardigheid, (c) de literaire respons en (d) het leesgedrag (frequentie en genre) van hun leerlingen.

Internationale metingen in 2021 bij Nederlandse leerlingen uit groep 6/leerjaar 4 (Swart e.a. 2023) laten zien dat leerlingen die getoetst zijn in 2021 gemiddeld een lagere leesvaardigheid hebben dan leerlingen in 2016 (Swart e.a. 2023). Slechts 6% van de Nederlandse leerlingen leest op het geavanceerde begripsniveau. Bovendien is de betrokkenheid bij lezen en het leesplezier van Nederlandse 10-jarigen zeer laag, in vergelijking met leerlingen uit andere deelnemende landen.

In groep 6/leerjaar 4 wordt van leerlingen verwacht dat zij teksten gebruiken om te leren. Veel leerlingen lukt dit niet. De scholen uit Rotterdam-Zuid in dit project willen werken aan het herstellen van de leesbreuk in groep 6 door de professionaliteit van leraren in de school te versterken met behulp van een handreiking met interventies voor effectieve leesstimulering in groep 6 tot en met 8. We combineren kennis uit de praktijk met kennis uit de wetenschap, en ontwikkelen samen nieuwe praktijken.

Leraren in de bovenbouw missen soms specifieke expertise om leerlingen de benodigde ondersteuning te bieden in hun praktijkcontext en om aan te sluiten bij de talige diversiteit van hun leerlingen. Dit geeft aanleiding om ook het curriculum van de verschillende lerarenopleidingen op bachelor- en masterniveau van Hogeschool Rotterdam, Thomas More Hogeschool en Hogeschool InHolland te verrijken. Door te werken in professionele leergemeenschappen met de pabo en de IvL-masters, wordt zowel lerarenopleiders als studenten geleerd om praktijkonderzoek gezamenlijk op te zetten en interventies in cocreatie vorm te geven. Op deze manier verrijken we de kennisbasis van leerkrachten (in opleiding) en versterken we het praktisch handelen van (aanstaande) professionals in het onderwijs.

In onze workshop kijken we naar de voorlopige resultaten van het lopende onderzoek. We kijken naar de samenhang tussen een bepaalde aanpak van de leerkracht en verschillen in groei. We hebben het over wat van invloed is op de groei of daling van leesgedrag en de taalvaardigheid van leerlingen tussen groep 7/leerjaar 5 en groep 8/leerjaar 6. Het gaat dan om wat je als docent in de klas kunt doen om effect te zien op het leesgedrag van leerlingen. We zien bijvoorbeeld dat het gebruik van non-fictie in groep 7 effect heeft op de groei van spelvaardigheid van leerlingen!

Referenties

- Ajzen, I. & M. Fishbein (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Baker, L. & A. Wigfield (1999). "Dimensions of children's motivation for reading and their relationships to reading activity and reading achievement". In: *Reading Research Quarterly*, 34, p. 452-477.
- Becker, M., N. McElvany & M. Kortenbruck (2010). "Intrinsic and extrinsic reading motivation as predictors of reading literacy: A longitudinal study". In: *Journal of Educational Psychology*, 102, p. 773-785.
- Mol, S. & A. Bus (2011). "To read or not to read: A meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood". In: *Psychological Bulletin*, 137, p. 267-296.
- Schaffner, E., U. Schiefele & H. Ulferts (2013). "Reading amount as a mediator of the effects of intrinsic and extrinsic reading motivation on reading comprehension". In: *Reading Research Quarterly*, 48, p. 369-385.
- Swart, N., J. Gubbels, M. in 't Zandt, M. Wolbers & E. Segers (2023). 'PIRLS-2021: Trends in leesprestaties, leesattitude en leesgedrag van tienjarigen uit Nederland'. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Wigfield, A., J. Gladstone & L. Turci (2016). "Beyond cognition: Reading motivation and reading comprehension". In: *Child Development Perspectives*, 10, p. 1-6.